



Samengesteld door Enschede voor Vrede,
onderdeel van VEDAN

PDF afkomstig van website www.laka.org



CONCEPTVERSLAG VAN EEN NOTAOVERLEG OVER:

Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2013

(...)

VERSLAG VAN EEN NOTAOVERLEG

Vastgesteld

De vaste commissie voor Financiën heeft op **3 februari 2014** overleg gevoerd met minister Dijsselbloem van Financiën over:

- **de brief van de minister van Financiën van 18 oktober 2013 houdende de nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2013 (28165, nr. 165);**
- **de brief van de minister van Financiën van 21 januari 2014 houdende de lijst van vragen en antwoorden over de nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2013 (28165, nr. 170);**
- **de brief van de minister van Financiën van 5 november 2013 houdende de reactie op de motie van de leden Omtzigt en Klaver over een overzicht van de vennootschapsstructuren van staatsdeelnemingen (28165, nr. 166);**
- **de brief van de minister van Financiën van 2 december 2013 houdende het Jaarverslag 2012 Beheer Staatsdeelnemingen (28165, nr. 169).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

(...)

Aanwezig zijn vijf leden der Kamer, te weten: Aukje de Vries, Van Hijum, Mei Li Vos, Koolmees, Paulus Jansen en Van Nieuwenhuizen-Wijbenga, en minister Dijsselbloem van Financiën, die vergezeld is van enkele ambtenaren van zijn ministerie.

(...)

Mevrouw **Aukje de Vries** (VVD): (...) Het uitgangspunt voor de VVD is dan ook: geen staatsbedrijven, behalve als de publieke belangen niet via wet- en regelgeving geborgd kunnen worden of als er sprake is van marktfalen; dus alleen als het echt niet anders kan. Oneerlijke concurrentie en marktverstoring door staatsdeelnemingen mogen wat ons betreft sowieso niet aan de orde zijn. (...) Is de minister het met de VVD eens dat oneerlijke concurrentie en marktverstoring door staatsdeelnemingen moet worden voorkomen? Waarom is er volgens de minister wel aanleiding om een staatsdeelneming in bezit te hebben als het

publieke belang via wet- en regelgeving geborgd kan worden? Is de minister ook bereid om voor de permanente staatsdeelnemingen te onderbouwen waarom de publieke belangen niet via wet- en regelgeving geborgd kunnen worden? Nu is dat voor een aantal namelijk nog volstrekt onduidelijk.

(...) De Staat heeft verder ook nog 1% van de Thalesaandelen. Als het publieke belang van het behoud van de defensie-industrie voor Nederland een valide argument is, zou dit toch voor veel meer bedrijven kunnen gelden. Wat de VVD betreft moet onderzocht worden of eventuele publieke belangen via wet- en regelgeving goed geborgd kunnen worden. Is de minister bereid om dit te doen? (...)

<<niets over Urenco>>

De heer **Paulus Jansen** (SP): (...) Onder de paarse kabinetten van de jaren negentig was het motto voor staatsdeelnemingen "privatiseren, tenzij". Voormalig minister Bos verlegde in zijn Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2007 de koers naar "publiek, tenzij". Nu kiest de huidige minister voor het discretionaire beleid. In de nota staat terecht dat de Staat bij het hoeden van publieke belangen verschillende petten op kan hebben: die van aandeelhouder, beleidsmaker, toezichthouder en bewaker van de rijksbegroting. Uiteindelijk draait het maar om één ding: "het borgen van publieke belangen op een zo efficiënt mogelijke wijze". (...). Wat is het nu? Zijn staatsdeelnemingen nu wel of niet een geschikt instrument om publieke belangen te borgen? (...)

Recentelijk liet Eurostat weten dat uitgaven aan defensie, onderzoek en ontwikkeling voortaan niet meer als uitgave maar als investering worden aangemerkt. Het lijkt mij dan toch voor de hand te liggen om dat ook voor alle staatsdeelnemingen te laten gelden en, belangrijker nog, dat dergelijke investeringen gesaldeerd kunnen worden met de staatsschuld. (...) Tegenover de extra staatsschuld staat een cashflow die pakweg vier keer zo groot is als de rente op de staatslening die nodig is voor de financiering. Veel belangrijker is dat deze investering een hoog maatschappelijk rendement oplevert: het staatsbedrijf kan dit goedkoper dan de particuliere ondernemingen, zo zeg ik ook tegen mevrouw De Vries.

Een tweede voorbeeld. Bij het vorige debat hebben we het uitgebreid gehad over URENCO. Dat staatsaandeel heeft in 2012 trouwens een financieel rendement op eigen vermogen van 22,6% opgeleverd.

Ik heb weleens slechtere rapportcijfers gezien. De minister betrok in juni de stelling: een derde van de aandelen is geen meerderheid, dus als de Engelse en Duitse overheden er uitstappen, overwegen wij dat ook. Ik heb toen de tegenvraag gesteld waarom wij ons bezit niet zouden uitbreiden tot 51%. De recente hoorzitting over URENCO heeft mij gesterkt in de overtuiging dat dit geen hersenspinsel van de SP is, maar een reële optie. Ik overweeg een motie op dit punt.

Die 18% extra zou je zelf kunnen verwerven of in samenwerking met een andere overheid, bijvoorbeeld de Duitse deelstaat Noord-Rijnland-Westfalen die volgens mij een publiek belang heeft dat grotendeels parallel loopt met het Nederlandse. Wat let deze sociaaldemocratische minister ervan om zijn discretionaire lijn bij URENCO te concretiseren in het verwerven van een meerderheidsaandeel? De keerzijde van de medaille is dat na onverhoopte verkoop wordt beknibbeld op het onderhoud of de noodzakelijke investeringen in veiligheid. Hoe denkt de minister dat met publieke regels uit te sluiten? Daarnaast wil ik een vraag die het CPB in verband met de verkoop stelt, doorspelen aan de minister. Kan het toezicht de randvoorwaarden creëren die nodig zijn om een gedegen veiligheidscultuur binnen het bedrijf te garanderen? (...)

De heer **Van Hijum** (CDA): (...) Een ander voorbeeld is de recente discussie over KPN dat dreigde overgenomen te worden door América Móvil. De Nationale Coördinator Terrorismebestrijding heeft daarin aanleiding gezien om een onderzoek te starten naar de gevolgen voor de bescherming van de vitale functies, de vitale infrastructuur. Voor zover ik

weet, is de Kamer nooit over de uitkomsten daarvan geïnformeerd. Ik ben daarin geïnteresseerd. Kan dat alsnog plaatsvinden? In dat geval hebben wij het namelijk ook over infrastructuur en diensten die volledig zijn geliberaliseerd en geprivatiseerd. Bij nader inzien komen wij er nu echter achter dat heel belangrijke publieke functies daarmee gemoeid zijn. Dat hoeft niet per se te betekenen dat het een staatsdeelneming wordt. Dat is maar een van de instrumenten in het spectrum dat beschikbaar is om publieke belangen te borgen. Maar dat is ook weer niet helemaal uitgesloten. (...)

Ik heb al vaker gezegd dat mijn fractie het echt onverstandig vindt om de aandelen van URENCO van de hand te doen. (...) Ik vind dat ook niet echt consequent. In de beleidsnota wordt bij Thales een belang van 1% verdedigd met het oog op het strategisch belang. Het feit dat veel bedrijven een relatie hebben met de overheid, het behoud van de nationale defensie-industrie, de bescherming van gevoelige informatie en het behoud van technologische kennis zijn argumenten die worden genoemd; die kun je ook een-op-een op URENCO van toepassing verklaren. Bovendien vind ik het heel merkwaardig dat je in de aanloop naar de Nuclear Security Summit 2014, waar non-proliferatie een buitengewoon belangrijk thema is, overweegt om de kennis over uraniumverrijking en ultracentrifuge van de hand te doen. Ik ben daar zeer beducht voor. Ik wil de minister echt in overweging geven om URENCO in deze nota wel degelijk als een strategische deelname aan te merken, iets wat nu niet gebeurt, en daaraan de consequentie te verbinden dat verkoop niet verstandig is. Het Verenigd Koninkrijk zou onder druk gezet moeten worden opdat het hiervan terugkomt. De suggestie die de heer Jansen doet over het krijgen van een meerderheidsaandeel, vind ik geen slechte suggestie. Het is in ieder geval een suggestie die serieus bekeken zou moeten worden. We zouden ook kunnen bekijken hoe we regionale partijen daarin een rol kunnen geven. Zij hebben ook een zeker belang bij de regionale ontwikkeling en werkgelegenheid, zoals we afgelopen vrijdag tijdens het bezoek hebben besproken.

De heer **Koolmees** (D66): (...) Bij URENCO gaat de minister juist de andere kant op. Ik zie verschillende publieke belangen die moeilijk in wetten en contracten te regelen zijn. Veiligheid en leveringszekerheid zijn belangrijke overwegingen. Op basis van het afwegingskader van de nota Staatsdeelnemingen zou ik eigenlijk niet verwachten dat URENCO boven aan het lijstje staat van te verkopen staatsdeelnemingen. De enige reden om te verkopen, is dat Groot-Brittannië ons voor het blok zet. Volgens mij moet de vraag of een bedrijf in Nederlandse overheidshanden moet zijn, niet afhangen van de keuze die een andere overheid maakt. Voor D66 is één principiële vraag hierbij belangrijk: waarom is wet- en regelgeving bij URENCO een betere manier om publieke belangen bij URENCO te borgen dan het aandeelhouderschap? Graag een reactie hierop. (...)

Mevrouw **Mei Li Vos** (PvdA): (...) Mijn laatste onderwerp is URENCO. Daar is al veel over gewisseld. Volgens mij proeft en ruikt de minister al dat er voorlopig geen meerderheid is voor verkoop. Alleen de VVD is ervoor, maar die zijn daar zeer principieel in. Ik heb nog een feitelijke vraag. Klopt het dat ABN AMRO is gevraagd om advies te geven?

De heer **Van Hijum** (CDA): Het gaat even heel snel nu. Begrijp ik het goed dat mevrouw Vos zegt dat de PvdA de vervreemding van die aandelen niet steunt? Ik koppel er meteen de volgende concrete vraag aan. In deze nota worden twee kruisjes gezet bij het belang van de Staat in URENCO. Er wordt namelijk gesteld dat je het niet zou hoeven doen op basis van marktordeningsredenen én dat er geen sprake is van een strategisch belang. Ik begrijp dat mevrouw Vos die overwegingen niet deelt.

Mevrouw **Mei Li Vos** (PvdA): Zoals u in het vorige overleg hebt gehoord, heb ik een heleboel vragen die moeten worden beantwoord. We hebben daar nog geen besluit over genomen. We kunnen pas een besluit nemen als er een brief komt van de minister met alle overwegingen. Vorige week hebben we een brief ontvangen waarin stond dat die informatie

nog een tijdje op zich zal laten wachten. Met de huidige informatie, die zeer summier is, kunnen wij echter nog geen besluiten nemen.

Maar goed, we zijn heel benieuwd naar de verdere ontwikkelingen. We hebben namelijk nog iets anders gezien. De berichtenstroom lijkt een beetje opgedroogd, maar na het bezoek van François Hollande stond in de slotverklaring de volgende zin: "Frankrijk en Nederland willen hun samenwerking betreffende kernenergie versterken, vooral op het gebied van verrijking, en herinneren aan hun wil deze gevoelige technologie en onze strategische belangen te beschermen en ieder risico van proliferatie te vermijden." Dat is interessant, want een van de overnamekandidaten was volgens de Financial Times het Franse overheidsbedrijf AREVA. Ik weet niet of dat nog steeds zo is. Als AREVA een meerderheidsaandeel heeft, zal Nederland dan nog wel een minderheidsaandeel kunnen behouden? Kan de minister daarop ingaan? Heeft hij daar meer informatie over?

De **voorzitter**: U schakelt nu even door. Wat u zei, ging geleidelijk over in een antwoord. De heer Van Hijum heeft nog recht op een vervolgvraag.

De heer **Van Hijum** (CDA): Volgens mij was de stelling in eerste aanleg steviger dan die nu is. Aanvankelijk leek mevrouw Vos te zeggen dat de PvdA-fractie de vervreemding van aandelen niet steunt, maar daarna zegt zij: als er een brief komt waardoor wij worden overtuigd, dan zouden wij het best alsnog kunnen doen. Wij spreken vandaag over de nota inzake staatsdeelnemingen. In die nota staan duidelijk twee kruisjes bij URENCO. Daarin staat dat er geen belang is, geen strategisch belang en geen marktordeningsbelang. Als mevrouw Vos met deze nota instemt, zet zij de deur open voor een privatisering. Ik wil graag van haar weten of zij een motie steunt waarmee we duidelijk zeggen: nee, dat is niet aan de orde; er is sprake van een strategisch en een publiek belang; dit is een onverstandige stap.

Mevrouw **Mei Li Vos** (PvdA): Zoals ik vorige keer na de hoorzitting al heb gezegd: ik heb op dit moment te weinig informatie om daar vóór te zijn. Volgens mij heeft niemand die. Ik kan op basis van wat wij nu hebben -- dat is heel weinig -- niet voor, maar ook niet tegen besluiten. Voor mij ligt de zaak nog open, maar ik heb wel gezegd dat het er voorsnog niet op lijkt, alle deelnemers aan de hoorzitting gehoord hebbende. Er kan nog van alles komen.

De heer **Van Hijum** (CDA): Ik word een beetje heen en weer geslingerd tussen vrees en hoop. Maar goed, ik doe het ermee.

De heer **Paulus Jansen** (SP): Ik ga proberen de heer Van Hijum nog wat meer helderheid te verschaffen, en mijzelf trouwens ook. De PvdA-fractie kan zeggen: wij leunen achterover tot er meer bekend is. De PvdA-fractie kan natuurlijk ook een beetje proactiever te werk gaan en zeggen, zoals de SP voorstelt: als wij dit een strategisch bedrijf vinden -- ik dacht dat de PvdA-fractie dat ook vindt -- waarom gaan wij dan niet als een speer ervoor zorgen dat wij die 51% van de aandelen verwerven, al dan niet in samenwerking met onze burens? Dat zou ik mij kunnen voorstellen. Wij moeten dan 18% bijkopen. Ik heb de suggestie gedaan om te bezien of de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen mee wil investeren, omdat men een belang heeft dat grotendeels overeenstemt met het Nederlandse strategische belang.

Mevrouw **Mei Li Vos** (PvdA): Ik heb al eerder gezegd dat ik het een heel interessante suggestie vind en ik ben echt heel benieuwd naar wat er voor of tegen is, maar vooral natuurlijk naar wat er voor zou zijn.

De heer **Paulus Jansen** (SP): Dat is mooi en dat klinkt hoopvol, maar heeft mevrouw Vos dan niet hetzelfde gevoel voor urgentie als de SP-fractie? Mijn ervaring is dat de factor tijd bij overnames en privatiseringen altijd een heel vervelende rol speelt. Als wij straks, om het populair te zeggen "met de kloten voor het blok" worden gezet, hebben wij geen tijd meer om een alternatief uit te werken. Waarom gaat mevrouw Vos in dit stadium niet gewoon voor een keuze die echt fundamenteel haar eigen voorkeur heeft?

Mevrouw **Mei Li Vos** (PvdA): Omdat ik dat nu gewoon nog niet kan doen. Ik ben heel benieuwd naar meer informatie over de optie van bijkopen. Ik heb daar de vorige keer ook al

naar gevraagd. Ik had toen een hele lijst met vragen waarop nog antwoord moest komen; misschien herinnert u zich dat. Daarop heb ik nog geen antwoord gekregen. Ik kan niet overhaast op basis van wat er nu ligt, een besluit nemen. Volgens mij kan de minister dat ook niet.

Ik had nog een vraag over ontwikkelingen in het Verenigd Koninkrijk, waar er ook steeds meer twijfels zijn over de vraag of dit zou moeten. In het algemeen overleg heb ik toen gevraagd wat nu eigenlijk de redenen zijn voor het Verenigd Koninkrijk om te willen verkopen. Mijn collega van D66 vroeg dat ook. Zoals ik het heb begrepen, was dit puur vanwege het verkopen van het tafelzilver. Het ging dus gewoon om het geld. In een artikel in de Independent van vorige werd het "absolute madness" en "absolutely barking mad" genoemd om nu te verkopen. Ik ben heel benieuwd of de minister op de hoogte is van wat daarover inmiddels in het Verenigd Koninkrijk wordt gezegd en wat het verdere verloop is van het onderzoek naar de mogelijkheid.

De vergadering wordt van 15.00 uur tot 15.15 uur geschorst.

Minister Dijsselbloem: (...) Ik ga even terug naar het algemene niveau. Mevrouw De Vries heeft ervoor gepleit om primair te sturen op wet- en regelgeving, als het gaat om het veiligstellen van publieke belangen. Ik ben dat met haar eens. Dat is ook het uitgangspunt. De volgorde is dat je daarop inzet. Alleen als dat niet kan, als de marktordering te ingewikkeld is of te veel risico's in zich houdt voor het algemeen belang dan wel als het strategisch belang van de Nederlandse economie of de Nederlandse Staat in het geding zou zijn, kies je voor een staatsdeelneming. De wet- en regelgeving staat dus voorop. Ik kom er straks nog op terug in verband met URENCO. (...)

Mevrouw Vos heeft gevraagd naar de Comptabiliteitswet. Wordt daarin vastgelegd dat de Kamer moet instemmen met privatisering? Wij hebben al toegezegd dat wij de stappen uit het besliskader van de Eerste Kamer zullen volgen. Dat betekent dat de Kamer altijd exact stap voor stap op de hoogte zal zijn van de voorbereidingen van een verkoop. Ik ben niet voornemens om dit op te nemen in de Comptabiliteitswet, maar het feit dat wij stap voor stap, dus het voornemen, de uitwerking, de definitieve beslissing, etc. aan de Kamer zullen melden, betekent dus ook dat de Kamer er gewoon een stokje voor kan steken. Ik zal dat dadelijk illustreren met de casus Urenco. Als de Kamer zegt dat zij het niet wil, dan gebeurt het niet.

Mevrouw Mei Li Vos (PvdA): Bij die stappen die wij gaan doorlopen, is er dus echt de mogelijkheid voor de Kamer om het te stoppen, ook als de regering het wel wil. Het is volgens de minister dus niet nodig om het in de Comptabiliteitswet vast te leggen omdat de Kamer er al een stokje voor kan steken.

Minister Dijsselbloem: Zo is het. Ik zou het moeilijker kunnen maken, maar dat zal ik niet doen. (...)

Nu URENCO. Ik heb hier een hele stapel vragen en antwoorden over URENCO liggen, maar ik ga proberen om die samen te vatten. In de kern is het als volgt. Wij hebben hierover een brief naar de Kamer gestuurd. Gegeven de omstandigheid dat met name de Britse aandeelhouder zijn belang wil verkopen en dat ook de twee particuliere Duitse aandeelhouders van hun belang af willen, zien wij ons gedwongen om het aandeelhouderschap van Nederland te heroverwegen. Ik zeg bewust "zien wij ons gedwongen". Ik denk dat wij zonder deze omstandigheid het aandeelhouderschap niet hadden heroverwogen. Tegelijkertijd heeft dit ons getriggerd om heel precies in beeld te brengen welke publieke belangen hiermee allemaal in het geding zijn -- en dat zijn er vele -- en hoe die zijn geborgd. Dit is complex, want het is deels gebeurd in samenwerking met andere overheden, deels op basis van internationale verdragen en deels op basis van de nationale wetgeving. We gaan dit dus buitengewoon zorgvuldig doen. Wij hebben niet gevraagd om

groen licht van de Kamer en doen dat nu ook niet, voor welke beslissing ook. Ik vraag de Kamer om niet nu al definitief te zeggen dat dit linksaf of rechtsaf moet. We zitten nu in een situatie waarin we echt moeten bekijken hoe we de publieke belangen kunnen veiligstellen. Als uit onze analyse, waarover we de Kamer uitgebreid gaan rapporteren, blijkt dat we er met wet- en regelgeving onvoldoende in slagen om de publieke belangen rond zo'n bedrijf zeker te stellen, dan zullen we niet kunnen verkopen en andere sporen moeten gaan verkennen. Vooralsnog is onze voorkeursroute wet- en regelgeving; dat is het overigens altijd voordat we tot staatsdeelneming overgaan. Hierbij is er echter al sprake van een staatsdeelneming. We verkennen of wet- en regelgeving voldoende zekerheid biedt. Zo niet, dan zal een andere weg worden bewandeld. Het is op dit moment echter te vroeg. Ik vraag gewoon om meer tijd voor het kabinet om dit te kunnen uitwerken. Een deel van het tijdsbeslag dat dit vergt, heeft te maken met de complexiteit vanwege de samenwerking met andere landen. Dit is niet verwijtend bedoeld; je hebt gewoon meerdere partners, deels als aandeelhouders en deels als verdragspartijen, die hierbij moeten worden betrokken. Dit is dus een complex en tijdrovend proces. Ondertussen gebeurt er niets, dus het staatsaandeel is gewoon in veilige handen. Het ligt gewoon in de kluis totdat er voldoende zekerheid is en we zouden kunnen besluiten om er afstand van te nemen. Als die zekerheid niet kan worden geboden, gebeurt dat niet. Volgens mij heb ik de hele stapel zo goed samengevat.

De heer **Paulus Jansen** (SP): Een buitengewoon compacte samenvatting; mijn complimenten daarvoor. Ik denk dat de SP-fractie er geen bezwaar tegen heeft dat de minister zijn tijd neemt, mits URENCO door de onduidelijkheid niet in financieringsproblemen komt, bijvoorbeeld doordat het geen extern kapitaal kan aantrekken. Ik hoor daar graag meer over. Als dat niet het geval is, mag de minister hier nog heel lang over doen.

Ik heb gezegd dat ik niet wil dat we in een tijds-klem komen met betrekking tot de alternatieven. Als we dit van de minister krijgen teruggekoppeld, zou ik zo'n 51%-aandeel als alternatief voor de verkoop graag op een vergelijkbare manier verkend zien. Als hij die toezegging nu kan doen, is er geen motie nodig. Als die toezegging niet komt, lijkt het mij zaak dat de Kamer op dit moment al aangeeft dat zij dit belangrijk vindt, al was het maar omdat in die hoorzitting unisono werd gezegd dat dit een heel interessante optie zou zijn.

Minister **Dijsselbloem**: Ja, maar in hoorzittingen worden vele wijsheden gebezigd. Ik bedoel dat niet flauw. De voorkeurslijn van het kabinet is: wet- en regelgeving, op basis van een zeer gedegen analyse een en ander waar nodig aanvullen en versterken en op die manier de publieke belangen veiligstellen. Wij kunnen dan gelijktijdig met de andere aandeelhouders op zoek naar een goede koper voor dit bedrijf, die er wel een strategisch belang bij heeft. Dat is dus onze voorkeursoptie. als parallelle, dus gelijkwaardige, optie alvast het bijkopen van die 17% kunnen verkennen, is mijn antwoord: nee. Wij zien hier namelijk een volgtijdelijkheid in. Dit is de lijn: we gaan nu echt eerst verkennen of het mogelijk is om publieke belangen op een goede wijze te borgen met internationale overeenkomsten en wet- en regelgeving in meerdere landen et cetera. Dat doen we samen met onze partners. Lukt dat niet, hebben wij daar geen vertrouwen in of heeft de Kamer daar straks geen vertrouwen in, dan staan andere opties open. Ik wil me nu overigens nog niet vastleggen op de optie van 51% voor de Nederlandse Staat, maar dat zien we dan.

De heer **Paulus Jansen** (SP): Zo te horen, lijkt het me verstandig om een motie hierover aan de Kamer voor te leggen. Misschien kan de minister ten minste een deel van mijn zorg wegnemen. Hij zegt dat het een volgtijdelijk proces moet zijn; met andere woorden, dit komt alleen maar in beeld als onze voorkeursoptie niet doorgaat. Onderschrijft hij dat er daarbij geen tijds-klem mag zijn, dus dat we op een gegeven moment niet in de situatie moeten komen dat we geen kant meer op kunnen? De minister garandeert dus dat die optie ook in zijn volgorde serieus aan bod zal komen?

Minister **Dijsselbloem**: Ja, dat kunnen we garanderen. We hebben met onze buitenlandse partners afgesproken dat we gezamenlijk dit traject echt zorgvuldig gaan doen en dat er niemand een vluggertje naar de deur zal maken, dus dat de opties gezamenlijk zullen worden verkend, ook op juridische hardheid en degelijkheid. Daarna zal iedereen zijn mind moeten opmaken. Ik ga namelijk niet over wat de Engelsen alsdan of alsnog zullen besluiten; ik ga over wat wij alsdan of alsnog zullen besluiten. Alle opties zijn dan nog open.

De heer **Van Hijum** (CDA): De minister zei net dat als de omstandigheden niet zouden zijn veranderd, dus als andere aandeelhouders in het Verenigd Koninkrijk niet in beweging waren gekomen, het initiatief in ieder geval niet van hem of van de regering was gekomen. Wij hebben echter wel te maken met de nota staatsdeelnemingen. Als we dit op deze manier zouden laten passeren, zou bij "marktordening" en "strategisch belang", dus bij allebei de zaken, een kruisje staan. Dit wringt een beetje met wat de minister net zei. Ik begrijp uit zijn eerdere opmerkingen dat hij wel degelijk een strategisch belang ziet in URENCO, maar dat wij nu eenmaal moeten bewegen omdat anderen dat niet zien. Of zie ik het verkeerd?

Minister **Dijsselbloem**: Dit is lastig. Wij achten onszelf namelijk zeer verantwoordelijk voor non-proliferatie. Daarmee is dit ook een strategisch belang. Is het een rechtstreeks strategisch belang voor Nederland of voor de Nederlandse economie? Nee, omdat wij niet voorzien dat kernenergie weer een grote rol zal gaan spelen in onze energiemix. Dezelfde afweging maakt Duitsland; om dezelfde reden zien de Duitsers geen belang meer voor participatie in URENCO. In Engeland ligt dat anders: daar vindt men gewoon dat de overheid hier geen rol in heeft, wil men er omwille van de staatsfinanciën van af en is men ervan overtuigd dat dit gewoon met internationale verdragen en wet- en regelgeving kan worden geborgd.

Dus het rechtstreekse Nederlandse belang in smalle zin is er niet maar in brede internationale zin nemen we onze verantwoordelijkheid wel. Daarom denk ik dat, ook al is er geen rechtstreeks strategisch belang voor Nederland, we onze internationale verantwoordelijkheid wel hadden behouden en we Urenco niet op eigen initiatief op korte termijn waren gaan verkopen. Dit is mijn eerlijke antwoord. In de huidige omstandigheden worden we nu gedwongen er sneller over na te denken en ook wat diepgravender te analyseren hoe en wat we eigenlijk geborgd hebben.

De heer **Van Hijum** (CDA): Het blijft toch een beetje wringen met de 1%-deelneming die we in Thales Nederland BV hebben en het strategisch belang dat daaraan wordt toegekend. Het gaat dan om het in stand houden van hoogwaardig defensiemateriaal, strategische belangen, nationale defensie-industrie en het beschermen van gevoelige informatie. Dat is eigenlijk niet wezenlijk anders. Zoals we ook afgelopen vrijdag hebben kunnen zien, gaat het om behoud van werkgelegenheid en om de spin-off en innovatie die ermee gepaard gaan. Het is dus ook van betekenis voor een hoogwaardige kennisindustrie. Ik zie niet in waarom dat strategisch anders is dan bijvoorbeeld bij Thales.

Minister **Dijsselbloem**: Ik denk dat in de vraag van de heer Van Hijum ook een soort aanname, vrees of bezorgdheid besloten ligt dat Urenco verloren zou gaan voor Almelo en voor Nederland en dat het bedrijf verplaatst zal worden. Dat is echter zeer de vraag gelet op de investeringen die op deze locatie zijn gedaan en in dit bedrijf. Het zou totale kapitaalvernietiging zijn wanneer middels een buitenlandse overname dit bedrijf weggehaald zou worden uit Almelo en Nederland. Er zijn nu meerdere vestigingen van het bedrijf Urenco en op meerdere locaties maar primair op de locatie in Almelo zijn grote investeringen gedaan in type installaties die nodig zijn. Dus daar zit mijn bezorgdheid niet, maar ook dat aspect van behoud van werkgelegenheid zullen we meenemen in onze analyse van wat de gevolgen kunnen zijn. Mijn primaire bezorgdheid zit veel meer in het aspect van veiligheid, non-proliferatie et cetera. Er zijn, denk ik, geïnteresseerde partijen, semiprivaat of semipubliek, die, zonder te willen speculeren, zich zouden kunnen laten kenschetsen als een verantwoordelijke koper en die we zouden kunnen vertrouwen, die ook zullen investeren in de

locatie vanwege de enorme waarde van de installaties die daar staan en die ook zullen investeren in kennis en ontwikkeling vanwege het belang om überhaupt in deze technologie verder te ontwikkelen.

Mevrouw **Mei Li Vos** (PvdA): De vraag die de heer Van Hijum eigenlijk stelt, is wat waar het gaat om die deelnemingen, het verschil is tussen Thales en Urenco. Ten aanzien van Urenco wordt gezegd: met dat minderheidsaandeel van 33% kunnen we niets. Ten aanzien van Thales wordt gezegd dat we er wel wat mee kunnen. Stel dat Areva zou gaan deelnemen, heeft ons minderheidsaandeel dan meer zin omdat we dan ook te maken hebben met een overheidspartner? Dus wat is waar het gaat om die deelnemingen het verschil tussen Thales en Urenco? Waarom kunnen we minder met dat minderheidsaandeel?

Minister **Dijsselbloem**: Op Thales kom ik graag in tweede termijn terug, omdat dit volgens mij een bijzondere voorgeschiedenis heeft. Bij Urenco geldt dat wij niet willen achterblijven als minderheidsaandeelhouder die vervolgens geacht wordt het publieke belang daarmee veilig te stellen zonder dat we dat in termen van zeggenschap waar kunnen maken. Dat sluit andere scenario's niet uit, maar de zuiver publieke aandeelhouder in Engeland trekt zich terug terwijl de Duitse publieke aandeelhouder al in private handen is gekomen. Dus als we niet acteren dan wel zorgen dat het aandeel opnieuw in publieke handen terechtkomt, blijven we als enige publieke aandeelhouder achter met een minderheidsaandeel. Uw aanname is dat we daarmee alle publieke belangen veiligstellen. In de eerste plaats is mijn vaststelling dat we eerst heel precies moeten analyseren welke aanvullende instrumenten wij dan allemaal hebben om dat te kunnen. In de tweede plaats zeg ik: een minderheidsaandeelhouder heeft dat in principe niet. Dan komen er varianten langs als het golden share. Ook dat is een mogelijkheid. Die nemen we ook mee in onze analyse. Daarvan wordt overigens betwist of het juridisch wel stand houdt in alle situaties, zoals een situatie waarin er een conflict ontstaat tussen de aandeelhouders over bijvoorbeeld investeringen in veiligheid. Mag je het golden share daarvoor dan wel aanwenden? Daar is veel jurisprudentie over. Die analyse maken we ook op dit moment. Ik vraag u helemaal niet om goedkeuring. Ik hoor zeer goed uw scepsis en uw bezorgdheid. Mijn enige vraag is wel om ons de kans te geven om die analyse te maken. Ofwel komen we met een heel goed verhaal terug waarmee we u kunnen overtuigen dat deze weg de goede is, ofwel heroverwegen we die weg. (...)

De **voorzitter**: Dan gaan we nu over naar de tweede termijn van de zijde van de commissie.

Mevrouw **Aukje de Vries** (VVD): (...) Ik had nog heel specifiek gevraagd waarom bijvoorbeeld het publieke belang dat wij nu hebben in Thales niet kan worden geborgd via wet- en regelgeving. Daar zit wat ons betreft nog een aantal vraagpunten. Mooi dat de minister daar eens in de zeven jaar naar gaat kijken, maar uit deze nota wordt dit wat ons betreft in ieder geval nog niet altijd duidelijk. (...)

De heer **Paulus Jansen** (SP): (...) Dan kom ik bij een punt waar ik wat minder tevreden over ben, namelijk Urenco. Op zich vind ik het prima dat de minister de tijd neemt voor het onderzoeken van zijn voorkeursoptie, maar de SP-fractie denkt dat het heel nuttig zou zijn om nu al parallel een optie te onderzoeken die bij de hoorzitting breed werd genoemd. De minister moet de line up van de hoorzitting nog maar eens bekijken. Dan zal hij zien dat dat echt een heel breed scala was van onafhankelijke deskundigen, Urenco zelf en alle mogelijke stakeholders uit de regio. Breder kan het bijna niet. Vandaar de volgende motie, mede namens collega Van Hijum.

De Kamer,
gehoord de beraadslaging,
constaterende dat de regering voornemens is aandelen van Urenco te verkopen;
overwegende dat deze stap proliferatierisico's met zich meebrengt;

voorts overwegende dat het bijkopen van aandelen Urenco economisch rendabel kan zijn;

verzoekt de regering, het alternatief om een 51% belang in Urenco te verwerven met spoed te verkennen en de Kamer hierover binnen drie maanden te informeren, en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Paulus Jansen en Van Hijum. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 172 (28165).

De heer **Van Hijum** (CDA): (...) Ik snap de minister dat hij wat Urenco betreft meer tijd wil hebben om te bekijken wat de alternatieven zijn. Het punt is een beetje dat in deze nota wordt gesteld dat er geen strategisch belang is. Wij zetten hiermee wel de deur open naar een vervreemding. Ik vind dat niet juist. Ik zou hierop sowieso een amendement willen indienen. Dat kan natuurlijk niet, maar ik kan wel een motie aan de Kamer voorleggen. Dat doe ik hierbij.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering in de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2013 het bezit van aandelen in Urenco niet als van "strategisch belang" heeft aangemerkt; overwegende dat met het behoud van aandelen in Urenco strategische belangen gemoeid zijn zoals het voorkomen van verspreiding van gevoelige kennis (non-proliferatie) en het behoud van technologische kennis, innovatie en werkgelegenheid; verzoekt de regering, in de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2013 ook het bezit van aandelen Urenco aan te merken als van "strategisch belang" en niet tot verkoop over te gaan, en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Hijum en Paulus Jansen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 173 (28165).

De heer **Koolmees** (D66): (...) Mijn laatste punt betreft Urenco. Ik begin bijna een soort omgekeerd gevoel te krijgen. Ik ben het met de heer Van Hijum eens, de verdedigingslinie van het hebben van aandelen Urenco was elke keer: veiligheid, non-proliferatie, het publieke belang. Zie ook de vorige nota Staatsdeelnemingen. In deze nota is het omgekeerd, ook door ontwikkelingen om ons heen bij het Verenigd Koninkrijk. Ik begrijp heel goed de overwegingen van de minister. Hij zegt: ik heb geen zin om als enige aandeelhouder met een minderheidsbelang het publieke belang te moeten verdedigen. Die overweging begrijp ik heel goed. Tegelijkertijd begint bij mij, ook na het werkbezoek dat wij hebben gehad, de overtuiging te ontstaan dat je, als je het wilt reguleren met regelgeving en toezicht, daarvoor een hoge prijs gaat betalen in termen van financiële offers die je moet brengen. Ik wacht de analyse af, maar ik ben zeer geïnteresseerd in het oordeel over de motie van de heer Jansen en de heer Van Hijum over de verkenning van alternatieven. Dus niet via wet- en regelgeving maar via een andere aandeelhouder toch het publieke belang waarborgen en daarmee misschien een financieel nog wel aantrekkelijkere propositie doen. Ik wacht het oordeel van de minister af.

Mevrouw **Mei Li Vos** (PvdA): (...)

De **voorzitter**: Ik kijk even naar de minister om te zien of hij direct kan antwoorden.

Minister **Dijsselbloem**: (...) Ik kom op KLM en Thales. Bij KLM speelt zeker ook het aspect van de landingsrechten, maar zoals gezegd is het breder. Het heeft ook een sterke samenhang met de positie van Schiphol. Bij Thales speelt iets vergelijkbaars. Het is wel interessant dat het kleinste aandeel tot de meeste discussie leidt vandaag, Urenco daargelaten. Het belang van 1% in Thales is nodig vanwege de contractuele relaties die Nederland met deze producent van

defensiematerieel heeft en vanwege het belang dat andere partijen die zaken doen met dit bedrijf, eraan hechten dat de Nederlandse Staat aandeelhouder is. Het is een wondere wereld, het defensiematerieel, maar voor Nederland en voor dat bedrijf is het van strategisch belang dat de Nederlandse Staat 1% aandeel heeft. Dat geeft het bedrijf een sterkere positie in relatie tot andere partijen en in contractuele relaties. Door Defensie is mij plechtig verteld dat dit zo is en dat neem ik buitengewoon serieus. (...)

Ik ga nu in op de moties. (...) In de motie op stuk nr. 172 van de heren Jansen en Van Hijum wordt de regering verzocht om het alternatief om een 51% belang in Urenco te verwerven, met spoed te verkennen en de Kamer hierover binnen drie maanden te informeren. Wij moeten ons realiseren waarom Urenco in de nota wordt beoordeeld zoals het wordt beoordeeld. Urenco is een gezond bedrijf, maar wij zien geen strategisch belang voor Nederland, afgezien van de waarde van de werkgelegenheid voor de regio, die naar mijn stellige overtuiging echter ook behouden zou worden met een andere eigenaar. Het overgrote deel -- ik durf niet te zeggen: het geheel -- van wat Urenco produceert, is bestemd voor het buitenland. Dat zal in de toekomst niet anders zijn. Het belang ligt dus veel meer op internationaal gebied, namelijk in het belang van de internationale gemeenschap. Nederland draagt daar een verantwoordelijkheid voor. Zo moet het kruisje in de kolom "strategisch belang" worden gelezen.

Nogmaals: dit is in gang gezet door een gewijzigde situatie van een staatsdeelneming. Het zal zich ook in de toekomst weleens voordoen dat de maatschappelijke context of de markt verandert en dat daarom nieuwe afwegingen moeten worden gemaakt. Het is nog verre van zeker of die afweging ertoe kan leiden dat wij, net als de andere aandeelhouders, ons aandeel zullen vervreemden. Ik sta daar echt zeer open in. Ik vind het cruciaal dat de belangen van de verschillende vormen van veiligheid die in het geding zijn, zoals de non-proliferatie, goed kunnen worden geborgd. Dat vinden de andere partijen, aandeelhouders en verdragspartners, gelukkig ook. Misschien kunnen de indieners overwegen om de motie aan te houden totdat het kabinet met een uitwerking van die publieke belangen komt. Ik zou de indieners in ieder geval willen adviseren om het proces van de uitwerking van die publieke belangen -- hoe zijn zij geborgd en wat zou er beter of anders kunnen? -- sowieso doorgang te laten vinden. Als ik hun verzeker dat er geen besluit plaatsvindt en dat er ook geen opties onmogelijk of afgeserveerd worden voordat we die analyse hebben gemaakt, zie ik de noodzaak van deze motie op dit moment niet in. Daarom zou ik deze motie willen ontraden.

Met alle waarborgen en zorgvuldigheid die ik in mijn woorden leg, verzoek ik de heer Jansen om het proces nu te laten plaatsvinden en dan per kerende post het debat met elkaar te voeren. Wij zullen dan zien tot welke conclusie dat leidt; alle opties staan nog open.

De heer Paulus Jansen (SP): De essentie van de motie is dat wij willen dat deze optie wordt verkend parallel aan de voorkeursvariant van de regering. Over de precieze formulering valt nog wel te praten. Ik kan bijvoorbeeld in het dictum veranderen dat het kabinet de Kamer hierover informeert gelijktijdig met het moment waarop het de voorkeursvariant verkend heeft en daarover rapporteert aan de Kamer. Dat is een mogelijke verbetering, maar de essentie van de motie is dat wij willen dat die andere variant wordt verkend parallel aan het verkennen van de voorkeursvariant van de regering. Is de minister daartoe bereid?

Minister Dijsselbloem: Nee, dat heb ik al gezegd. Onze volgorde is dat wij nu eerst de publieke belangen inventariseren. Wij zullen oordelen of die goed geborgd zijn of dat dit beter kan door middel van wet- en regelgeving dan wel anderszins. Pas dan nemen wij een beslissing over de vraag hoe wij omgaan met ons belang in URENCO.

Ik geef hier een paar overwegingen bij. In de motie wordt gesteld dat dit hét alternatief is. Het is niet waar dat er maar één alternatief zou zijn. Dit is in mijn ogen een alternatief voor het vervreemden. In de motie wordt primair de nadruk gelegd op proliferatierisico's. Daar ben ik het mee eens. Dit is echter niet het enige aspect. Er is een bredere analyse van

veiligheidsaspecten dan alleen proliferatie. Tot slot wordt in de motie gesteld dat het bijkopen van aandelen economisch rendabel kan zijn. Ik vind dat op zichzelf geen argument. Als het argument is dat het een rendabele investering is omdat het rendement zo goed is, ken ik nog wel een paar aandelen waar wij in zouden kunnen stappen. Dit is echt geen leidmotief in ons staatsdeelnemingenbeleid. Dat moeten wij echt niet in onze overwegingen betrekken, want dan maken wij de verkeerde afwegingen.

Ik vraag de indieners nu stap 1 af te wachten. Wij zullen de Kamer daar zo snel en zo volledig mogelijk over informeren.

De heer **Paulus Jansen** (SP): Ik neem het advies van de minister ter harte om de redactie van de motie aan te passen. Dat zullen wij zeker doen, maar wij brengen de motie wel in stemming.

Minister **Dijsselbloem**: Ik kom nu bij de derde motie, de motie van de heren Van Hijum en Jansen (28165, nr. 173) die ook betrekking heeft op URENCO. In deze motie wordt de regering verzocht om in de nota Deelnemingenbeleid ook het bezit van aandelen aan te merken als van "strategisch belang" en niet tot verkoop over te gaan. Ik meen dat wij in dit debat hebben gewisseld dat de reden waarom dit staat aangemerkt als niet van strategisch belang, op zichzelf logisch is en consistent met de beoordelingen van de andere staatsdeelnemingen. Wij hebben namelijk gekeken naar het strategische belang voor Nederland als zodanig of voor de Nederlandse economie als geheel. Dat is hier niet zozeer in het geding.

Wat wel in het geding is, is een andere categorie namelijk onze verantwoordelijkheid in het internationale belang voor non proliferatie et cetera. Wij hebben deze categorie niet in de nota opgenomen, maar nu ik die hier wel heb uitgesproken, maakt hij van nu af aan onderdeel uit van het beleid. Wij lopen niet weg voor die verantwoordelijkheid en daarom nemen wij ook geen lichtvaardige beslissingen.

Met die duiding dat er geen strategisch belang is en wat dan wel het belang is, is deze motie maar mijn mening overbodig. Op deze manier moet ik haar echter ontraden.

De **voorzitter**: Ik dank iedereen voor de inbreng in dit notaoverleg.

Sluiting 17.25 uur.